

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-650-8-12>

SUSTAINABILITY OF ECONOMIC DEVELOPMENT THROUGH AN ADAPTIVE STRUCTURAL APPROACH

СТІЙКІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НА ОСНОВІ АДАПТИВНОГО СТРУКТУРНОГО ПІДХОДУ

Глобальні економічні трансформації свідчать про недосконалість класичних моделей і концепцій економічного розвитку, які тривалий час були основою економічної політики багатьох країн. В умовах геополітичної та гео економічної нестабільності, а також цифрових трансформацій, вони все частіше стикаються з викликами, які знижують їхню прикладну цінність [1, с. 37; 2, с. 18]. Це актуалізує потребу у нових теоретико-методологічних підходах, здатних адекватно відображати складність сучасних економічних систем і забезпечувати стійкість їхнього розвитку.

Економіка більше не може розглядатися як лінійна система з чіткими причинно-наслідковими зв'язками. Перехід від індустріального до промислово-цифрового укладу, зростання невизначеності та різноманіття соціальних і культурних інтересів сприяли появі нових моделей, що ґрунтуються на принципах адаптивності та міждисциплінарності [3, с. 38]. У цьому контексті особливого значення набувають гібридні моделі, які поєднують класичні економічні теорії з викликами цифрової трансформації, сталого розвитку та соціальної інклюзивності [4, с. 361].

Гібридні моделі характеризуються комплексністю, адаптивністю та високим рівнем соціокультурної інтеграції. Їхня ключова перевага полягає у комплементарному поєднанні ринкових і державних механізмів, що дозволяє враховувати інституційне середовище, національну специфіку та стратегічні цілі економічної політики. Вони інтегрують економічні трансформації з розвитком соціальної сфери, цифрових технологій та культурних ресурсів, що робить їх більш чутливими до сучасних викликів і забезпечує довгострокову стійкість [5, с. 15].

Для України формування власної концепції розвитку є надзвичайно актуальним у зв'язку з потребою повоєнного відновлення та модернізації економіки. Це вимагає не лише фінансових ресурсів, а й нової методологічної основи, здатної забезпечити інноваційне зростання, інституційну стабільність та технологічне оновлення. Тому концепція адаптивного структурного відновлення має стратегічне значення, оскільки дозволяє узгодити ключові складові розвитку та сформувати основу для стійкого зростання в умовах трансформації.

Особливого значення набуває концепція національно укоріненої стійкості, яка пропонує стратегічний підхід до забезпечення економічного та соціального розвитку в умовах поєднання мирних і воєнних викликів. Її головний постулат полягає у формуванні системи ланцюгів створення доданої вартості, що поєднує внутрішню інклюзивність із використанням глобальних тенденцій. Це створює можливості для визначення напрямів повоєнного розвитку, цифрової трансформації та модернізації державного управління [6, с. 287; 7].

У цьому контексті адаптивність означає здатність економічної системи змінювати свої параметри залежно від зовнішніх шоків, зберігаючи цілісність і функціональність. Вона передбачає саморегулювання та вдосконалення завдяки інтеграції нових механізмів, що дозволяє системі підтримувати динамічне функціонування в умовах невизначеності [8, с. 11].

Поняття «структурність» доповнює адаптивність, визначаючи інститути та зв'язки, які забезпечують стабільність і розвиток. Головну роль у цьому процесі відіграє держава, яка координує інституції та інтегрує нові фактори розвитку. Таким чином, адаптивний структурний розвиток необхідно розглядати як системний трансформаційний процес, що характеризує здатність економічних систем підтримувати своє динамічне функціонування в умовах невизначеності [9].

Запропонована концепція враховує когнітивні, технологічні, інституційні та екологічні чинники, що формують основу стратегічного планування та управління. Вона включає економічні реформи, модернізацію інституцій, цифрову трансформацію, сталий розвиток і підтримку людського капіталу. Її реалізація базується на принципах гнучкості, людиноцентричності, інституційної стійкості, цифрової справедливості, екологічної відповідальності та національної безпеки [2, с. 15].

У межах концепції визначено чотири ключові складові: знання та людський капітал як основа інноваційності; стійкі інституції, що забезпечують управління та прозорість; цифровізація як каталізатор технологічних трансформацій; інклюзивний розвиток, що гарантує соціальну стабільність і справедливий розподіл ресурсів. Ці складові взаємодіють системно, посилюючи одна одну: знання стимулюють цифрові трансформації, інституції підтримують інвестиції в людський капітал, цифровізація пришвидшує управлінські рішення, а інклюзивність забезпечує стабільність суспільства.

Сутність концепції адаптивного структурного відновлення та розвитку економіки України полягає у системному узгодженні ключових складових – людського капіталу, інституцій, цифровізації та інклюзивності, – взаємодія яких забезпечує адаптивність і стійкість економіки в умовах глобальних викликів. Вона визначає теоретичні та методологічні засади забезпечення стійкого економічного зростання, інституційної стабільності та технологічної модернізації. У зв'язку з цим її можна розглядати як міждисциплінарну модель соціально-економічної трансформації, що поєднує наукові узагальнення і практичні інструменти державної політики.

Механізми реалізації концепції передбачають індикативне управління, адаптацію до змін середовища, формування інституційної платформи для інновацій та проведення структурних реформ. Її інституційна архітектура спирається на стратегічні документи – План відновлення України, ініціативу United24, програму Ukraine Facility ЄС та План євроінтеграції, передбачаючи взаємодію держави, міжнародних партнерів, громадянського суспільства та бізнесу [10].

Практичне впровадження концепції адаптивного структурного відновлення та розвитку створює середовище, де інституційна стабільність, інноваційна культура та соціальна інклюзія стають чинниками довгострокового зростання. Це забезпечує формування конкурентоспроможної, інноваційної та стійкої економіки, яка поєднує національні інтереси з глобальними викликами.

Реалізація цієї концепції сприятиме формуванню такої моделі розвитку, яка здатна забезпечити економічний суверенітет та інтеграцію у глобальні процеси. Вона може бути методологічною основою для вироблення стратегій довгострокового зростання, модернізації інституцій та формування інноваційної економіки, що поєднує національні інтереси з викликами світового ринку.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що стійкість економічного розвитку в межах адаптивного структурного підходу постає не лише як теоретична конструкція, а й як практичний інструмент державної політики. Його застосування дозволяє поєднати внутрішню мобілізацію ресурсів із зовнішньою відкритістю, забезпечити баланс між соціальною інклюзією, технологічною модернізацією та інституційною стабільністю. Це створює передумови для формування конкурентоспроможної моделі розвитку України, здатної витримувати глобальні виклики та гарантувати довгострокову стійкість.

Література:

1. Мищенко С. В. Современные проблемы теории денег и денежного обращения: монографія. Київ: Центр наукових досліджень НБУ, 2011. 230 с.
2. Тіщенко Є. О. Роль теорій економічного зростання у формуванні фінансових механізмів повоєнного відновлення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». «Економіка»*. 2025. № 38 (66). С. 12–21.
3. Мищенко В. І. Промислово-цифровий розвиток як структуроутворюючий чинник формування сучасного технологічного укладу. *Економічна теорія*. 2025. № 2. С. 23–44.
4. Mishchenko V., Tishchenko I., Mishchenko S., Naumenkova S. Basic Pillars of the Industrial-Digital Technological Order. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2025. Vol. 5 (64). P. 353–365.
5. Тіщенко Є. О. Сутність та особливості практичної реалізації теорії постконфліктного відновлення. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2025. № 33. С. 11–17.
6. Міщенко В. І. Механізми регулювання процесів цифровізації для забезпечення національно укоріненої стійкості економічного розвитку. *Економічний простір*. 2024. № 189. С. 283–290.
7. Грищенко А. А. та ін. Формування засад національно укоріненої стійкості та безпеки економічного розвитку України в умовах гібридної системи «мир-війна»: монографія. Київ: НАН України, 2025. 572 с.
8. Тіщенко Є. О. Міщенко В. І. Роль промислово-цифрового розвитку в трансформації системи економічних відносини. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». «Економіка»*. 2025. № 36 (64). С. 4–14.
9. Науменкова С., Тіщенко Є. Енергетична бідність: економічний зміст та особливості вимірювання. *Економіка та суспільство*. 2025. № 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-72>
10. План Відновлення України. Національна рада з відновлення України. 2022. URL: <https://recovery.gov.ua>